

Tekniska nämnden

Slutrapport avfallsplan 2009–2020

Ärende

Avfallsbolaget SÖRAB har färdigställt utvärderingen av Avfallsplan 2009–2020 som Danderyd har gemensamt med övriga SÖRAB-kommuner. Det kan konstateras att avfallsplanen varit lyckosam även om alla mål inte uppnåtts. Ordningen att skapa och arbeta med en gemensam avfallsplan för alla SÖRAB-kommuner ger ett större genomslag, samordningsfördelar och framför allt ett tätare samarbete mellan förvaltningar i de olika kommunerna. De lärdomar som dragits under genomförandefasen av avfallsplan 2009–2020 har använts vid framtagande av nu gällande avfallsplan.

Essensen i avfallsplanen var ett särskilt fokus på att minska avfallets miljöpåverkan genom att minska mängderna och öka återanvändning av material, samt att se över insamlingsystemens struktur för att få enkla system. Vikten av att avfall tas med tidigt i stadsplaneringen kunde indentifieras. Vidare betonades betydelsen av en god arbetsmiljö. Detta konkretiserades i åtta huvudmål med undermål under varje huvudmål. Huvudmålen var; Människan i centrum, Kvalitet, Minska avfallets mängd, Minska avfallets farlighet, Öka återanvändningen, Öka materialåtervinningen, Energiutvinning och Deponering. Resultat inom de olika målen redovisas i SÖRABs utvärdering.

Tekniska kontorets förslag till beslut

1. Tekniska nämnden godkänner slutredovisning av avfallsplan 2009-2020
2. Tekniska nämnden föreslår kommunfullmäktige att fastställa slutredovisning av avfallsplan 2009-2020

Bakgrund

Avfallsplan 2009–2020 antogs av alla kommuner inom SÖRAB, exklusive Stockholm. Planen delades upp i tre delmålsperioder 2009–2012, 2013–2016 och 2017–2020.

Det organisatoriska upplägget var att SÖRAB hade det samordnande ansvaret för det gemensamma arbetet, medan målstyrning och praktiskt arbete låg på respektive kommun. Det gemensamma arbetet bedrevs i olika arbetsgrupper och nätverk med representanter från kommunerna. En styrgrupp fanns även från och med år 2014 och framåt.

Avfallsplanen byggde på åtta övergripande mål; *Människan i centrum*, *Kvalitet*, *Minska avfallsets mängd*, *Minska avfallsets farlighet*, *Öka återanvändningen*, *Öka materialåtervinningen*, *Energiutvinning* och *Deponering*. Planen omfattade både kvantitativa mål, till exempel om avfallsmängder, såväl som kvalitativa mål som handlade till exempel om upplevelse av nedskräpning och arbetsmiljö.

Måluppföljning gjordes genom frågor till kommuninvånare via intervjuer och enkäter, genom plockanalyser, insamlingsstatistik samt frågor till respektive kommun.

SÖRAB redovisar nu slutresultatet för hela avfallsplaneperioden. Tidigare har utvärderingar gjorts av de olika delmålsperioderna.

Resultat

Vid avfallsplanens start fanns ett särskilt fokus på att minska avfallsets miljöpåverkan, genom att minska mängderna och öka återanvändning av material, samt att se över insamlingssystemens struktur för att få enkla system. Man identifierade vikten av att avfall tas med tidigt i stadsplaneringen. Vidare betonades betydelsen av en god arbetsmiljö.

Mål 1 *Människan i centrum* omfattade delmål i samtliga delmålsperioder just om att avfallsfrågor ska finnas med i kommunernas planarbete. Arbetsätt initierades i de flesta kommuner även om det finns arbete kvar att göra. Målet inkluderade även arbetsmiljö. Arbetsmiljöproblem lyftes och handlingsplaner togs fram. Rutiner sattes i kommunerna och arbetet fortgår nu inom kommunerna. I hög utsträckning uppnåddes målen inom området.

Även delmål om kommuninvånarens nöjdhet över insamlingssystemen fanns med i alla delmålsperioder. Nöjdheten över systemen började mätas 2016 genom enkäter och telefonintervjuer. Nöjdheten vad gäller systemen för insamling av mat- och restavfall ökade 2018 och 2020 medan nöjdheten

Eva Hedenström

över system för grovavfall minskade, säkerligen på grund av att flertalet flerfamiljshus i regionen stängt sina grovavfallsrum. Ingen kommun nådde upp till målen på 85 % nöjda kommuninvånare vad gäller insamlingen. Ett samband kunde skönjas mellan en högre andel nöjda och geografisk närhet till återvinningscentral.

Mål 2 *kvalitet* innehöll delmål som handlade om att öka förståelsen hos kommuninvånare och personal i verksamheter för varför och hur avfall ska sorteras. Målen uppnåddes i samtliga SÖRAB-kommuner såväl som slutmål från 2020 om kvalitet på avfall vid insamling och vid behandlingsanläggningarna. Delmål om 85 % nöjda invånare vad gäller renhållning vid exempelvis återvinningsstationer, papperskorgar och återvinningscentraler uppnåddes inte även om nöjdheten gick upp i alla kommuner mellan 2016 och 2020. Genomsnittet i SÖRAB landade på 64 % nöjda. Danderyds kommun hamnade på samma andel.

Inom **mål 3 *minska avfallets mängd*** hanterades matsvinn som även det hade ett särskilt fokus i planen. Plockanalyser som genomfördes år 2018 och 2021 visade att alla SÖRAB-kommuner klarade målet som angav max 25 % matsvinn i restavfallet. I genomsnitt i SÖRAB-kommunerna låg matsvinnet på 14 % år 2021. I Danderyd var siffran 11 %. Mål fanns även om att minska avfallets mängd generellt. I genomsnitt har SÖRAB-kommunerna lyckats med en minskning på 50 kg per person och år, från 2009 till 2020, i enlighet med målet, men detta gäller inte individuellt för alla kommuner. Danderyds kommun uppnådde inte målet tillsammans med flera andra kommuner. Istället skedde en ökning, särskilt på grovavfall. En trolig förklaring till det kan vara pandemin.

Avfallsplanen innehöll även delmål om informationsinsatser för avfallsminimering vilka har genomförts i samtliga SÖRAB-kommuner. Dock svarade endast 33 procent av kommuninvånarna, i samband med telefonintervjuer år 2020, att de fått information om hur de kan minska sitt avfall vilket låg långt under målet på 85 procent. Danderyds kommun låg också på 33 %.

Mål 4 *minska avfallets farlighet* satte nolltolerans för farligt avfall och elavfall i restavfallet. Vid plockanalys 2021 kunde konstateras en lägre andel elavfall än vid tidigare plockanalyser men att andelen farligt avfall var något högre än 2016 och 2018. Mängderna var dock betydligt lägre än vid avfallsplanens start år 2009.

Mål på 85 % nöjda kommuninvånare över insamlingssystem för elavfall och farligt avfall nåddes inte i någon SÖRAB-kommun. Genomsnittet för SÖRAB-kommunerna år 2020 låg på 47 % nöjda kommuninvånare vad gäller insamlingen för farligt avfall och 63 % nöjda vad gäller elavfall. Det var en sänkning mot år 2018. I Danderyd svarade 43 % att de var nöjda med

Eva Hedenström

insamlingen av farligt avfall och 56 % var nöjda med insamlingen av elavfall.

Mål 5 öka återanvändningen var, som nämns ovan, ett av huvudfokusen i planen. Alla SÖRAB-kommunerna genomförde under avfallsplaneperioden åtgärder för att stimulera till återanvändning, både inom kommunala verksamheter och bland kommuninvånarna. System för återbruk infördes också på alla SÖRABs återvinningscentraler. Trots detta uppfylldes inte delmålet om att material för återanvändning per invånare skulle öka 2020 jämfört med år 2016. Troligen beror det inte på minskade volymer utan snarare på att återbruket nu tar andra vägar. Pandemin kan också vara en förklaring till minskningen då återbruket periodvis stängdes på vissa återvinningscentraler. Snittet för SÖRAB låg år 2020 på 3,1 kg/person jämfört med 5,6 kg/person år 2016. Danderyds siffror låg på 3,4 kg/person år 2020 och 5,7 kg/person år 2016.

Inom mål 6 *öka materialåtervinningen* fanns delmålet att minst 50 % av hushållsavfallet (nu kommunalt avfall) år 2020 skulle materialåtervinnas. Detta uppnåddes emellertid inte i någon SÖRAB-kommun. Danderyds kommun var den kommun med högst andel materialåtervinning vilket låg på 41 %. Medelvärde för SÖRAB-kommunerna låg på 33 %. När det gäller matavfall införde flera kommuner under avfallsplaneperioden, däribland Danderyd, matavfallsinsamling så att samtliga kommuner nu kan erbjuda detta. År 2020 återvanns 33 procent av matavfallet i regionen. Målet låg på 35 %. Danderyd låg på 38 procent och klarade därmed målet.

Under **Mål 7 energiutvinning** fanns delmål om att producera biogas av matavfall med i alla delmålsperioder vilka uppnåddes.

Mål 8 deponering innehöll delmål om kartläggning och hantering av nedlagda deponier i samtliga delmålsperioder. Första delmålsperioden innehöll mål om åtgärdsplaner för minskning av deponering samt för prioritering och hantering av gamla deponier. År 2016 beslutades att alla kommuner skulle ha åtgärdsplan för deponier med höga riskklasser för miljö och hälsa (riskklass 1 och 2) men här finns fortfarande arbete kvar att göra. Dessutom finns osäkerhet över antalet nedlagda deponier. I de flesta av kommunerna är de nedlagda deponierna inventerade, men inte undersökta. I Danderyd finns två deponier med riskklass 2 som båda är delvis åtgärdade. Konstateras kan att mängderna till deponi minskade kraftigt under avfallsplaneperioden.

Tekniska kontorets yttrande

Utvärderingen av Avfallsplan 2009–2020 visar att man kom en lång bit på väg i arbetet; många delmål uppnåddes eller uppnåddes delvis men att man inte lyckades ro iland samtliga mål. Förklaringarna är flera; bland annat brist på rådighet, komplexitet, svårigheter med statistiska underlag (till

Eva Hedenström

exempel vad gäller återbruk hos andra aktörer) och mycket ambitiösa mål (som nolltoleransen för farligt avfall och elavfall i restavfallet). Även om inte alla mål uppnåddes har lärdomar dragits och arbetet kan fortsätta inom ramen för nu gällande avfallsplan (Avfallsplan 2021–2032).

Kostnader

Gemensamma aktiviteter finansierades av SÖRAB vilket innebar användandet av medel från SÖRABs kommunala avfallstaxa och från SÖRABs verksamhet med externa kunder. Kostnaderna omfattade främst personella resurser vilket också är fallet vad gäller det lokala arbetet i Danderyds kommun.

Anna Tengelin Skoog
Teknisk direktör

David Johannesson
VA-Avfallschef

Handlingar i ärendet:

1. Tjänsteutlåtande Slutrapport avfallsplan 2009–2020 2022-03-14
2. Avfallsplan 2009–2020, utvärdering av SÖRAB-kommunernas gemensamt framtagna avfallsplan. SÖRABs rapport

Expedieras
kommunfullmäktige